

Н.В. Чебанова, д-р екон. наук, професор
І.В. Акульшина, А.М. Яковлєв, магістри
Український державний університет залізничного транспорту

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА – ОСНОВА СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

***Предмет дослідження.** У статті проаналізовано підходи до розуміння сутності облікової політики. Розглянуто фактори, що впливають на формування облікової політики. Наведено етапи формування облікової політики суб'єкта господарської діяльності. Визначено сутність облікової діяльності як фактору впливу на процес управління.*

***Мета дослідження.** Розробка пропозицій по удосконаленню облікової політики підприємств шляхом зміни структури та змісту Наказу про облікову політику.*

Завдання дослідження:

- дослідити зміст і сутність поняття «облікова політика» як спеціальної облікової категорії, яка впливає на організацію фінансово-господарської діяльності підприємства;
- обґрунтувати структуру облікової політики підприємства;
- дати рекомендації щодо змісту і завданням кожного розділу облікової політики підприємства.

***Методи дослідження.** У ході дослідження застосовувалися методи системного аналізу, логічного узагальнення, абстрактно-логічні методи.*

***Результати роботи.** Облікова політика є одним із елементів, який впливає на результати виробничо-фінансової діяльності підприємства. Від чіткого, коректного та правильного її формування залежить достовірність фінансової звітності підприємства. Облікова політика визначає підходи до організації економіки підприємства на тривалий період, сприяє посиленню обліково-аналітичних функцій в управлінні підприємством, дає змогу оперативно реагувати на зміни, що відбуваються у виробничому процесі, ефективно пристосовувати виробничу систему до умов зовнішнього середовища, знизити економічний ризик та виявити найбільш ефективні підходи до стратегічного*

управління підприємством. Підприємства розробляють облікову політику із дотриманням методів, принципів та процедур бухгалтерського обліку, за умови обґрунтування економічної доцільності, відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Методологічні складові організації обліку, які наведено у обліковій політиці, обґрунтовують вибір методу обліку; визначають та застосовують відповідність критеріїв суттєвості й достовірності даних; дають змогу дотримуватись нормативів оформлення результатів обліку; надають своєчасну і повну інформацію для прийняття управлінських рішень. Система контрольних процедур, наведених в Наказі про облікову політику, гарантує достовірності інформаційної бази від конкретної операції до фінансової звітності. Наявність навіть досконалої галузевої облікової політики не вичерпує проблему методичного забезпечення розробки інформаційної бази управління активами та капіталом. Існує потреба в розробці на кожному підприємстві індивідуального інструктивного документа з його облікової політики. В такому документі не слід повторювати положення галузевих стандартів (принципи, методи обліку, облікові та контрольні процедури), допускається при необхідності лише конкретизація, уточнення цих положень з урахуванням специфіки організації виробництва та управління на підприємстві.

Сфера застосування результатів. Отримані результати можуть бути використані при розробці облікової політики кожного суб'єкта господарювання.

Ключові слова: облікова політика, організація обліку, підприємство, управління, стратегічне управління, звітність, достовірність

Постановка проблеми. Як неможливе раціональне формування і використання активів поза межами системи стратегічного управління економікою, так і ефективне управління активами є нереальним без налагодження адекватної, достовірної звітності підприємств і далекозорої, дієвої облікової політики.

Облікова політика є єдиним нормативним документом, який регулює виробничо-фінансову діяльність підприємств, де визначаються правила вимірювання, оцінки та реєстрації господарських операцій, та відображення їх результатів у фінансовій звітності.

Згідно принципів, які покладені в основу облікової політики, підприємства використовують лише ті методи обліку, які з максимальною точністю зможуть дати оцінку відповідної статті у фінансовій звітності.

В облікову політику підприємства не включаються одно варіантні (імперативні) принципи, методи та процедури тому, що вони повинні виконуватися підприємством в обов'язковому порядку, оскільки це передбачено чинним законодавством.

Проведений аналіз діючій облікової політики підприємств залізничного транспорту, як елементу системи нормативного регулювання економічної діяльності, свідчить про розбіжність окремих позицій вимогам П(С)БО, різні підходи, відсутність механізму реалізації методів та контрольних процедур з основних принципів, і тому потребує удосконалення

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Необхідно відзначити, що в роботах сучасних українських вчених досліджень за даним напрямком не існує.

Після прийняття і введення в дію національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку (П(С)БО) питання розробки облікової політики розглядаються як елемент методу бухгалтерського обліку, без урахування його значення та впливу на організацію виробничо-фінансової діяльності підприємства. Таким підходам присвячені праці М.І. Бондаря, Ф.Ф. Бутинця, С.Ф. Голова, С.О. Левицької Л.М. Кіндрацької, М.В. Кужельного, Є.В. Мних, В.В. Сопко, М.Г. Чумаченка, В.Г. Швець, М.Т. Щирби та ін. [1 - 8].

Метою статті є розробка пропозицій по удосконаленню облікової політики підприємств шляхом зміни структури та змісту Наказу про облікову політику.

Виклад основного матеріалу. Наказ про облікову політику повинен складатися із чотирьох розділів.

1-й розділ – Методологічні складові організації обліку.

2-й розділ – Особливості обліку конкретних напрямків.

3-й розділ – Система контрольних процедур для перевірки достовірності інформаційної бази.

4-й розділ – Організація впровадження положень Наказу про облікову політику.

Методологічні складові організації обліку – це науково обґрунтовані, логічно структуровані системні визначення та використання загально обґрунтованих методів та прийомів проведення обліку господарських операцій та формування достовірної інформаційної бази – фінансової звітності.

Методологічні складові для практичного працівника – це знання у

формі норм інформаційно-методологічного характеру, які вони використовують при реєстрації господарських операцій.

Основними задачами цього розділу є:

- забезпечення категорійних формулювань принципів обліку як бази для обґрунтування вибору методу обліку;
- визначення та застосування відповідних критеріїв суттєвості й достовірності даних;
- дотримання нормативів оформлення результатів обліку;
- своєчасність і повнота надання інформації.

В розділі "Особливості обліку конкретних напрямків обліку" наведено набір конкретних методів, прийомів, які є обов'язковими для використання на окремих підприємствах. Наведені методи і прийоми базуються на інформації, яка наведена в П(С)БО за кожним напрямком обліку.

При цьому в розділі чітко визначено, як необхідно реєструвати господарські операції.

До основних задач цього розділу віднесено:

- необхідність висвітлення всіх загальних напрямків обліку з позиції обґрунтування методів та прийомів обліку;
- визначення індивідуальних напрямків обліку, за якими підприємства повинні розробити власні підходи до обліку;
- реєстрація господарських операцій згідно до затвердженого плану рахунків та повнота їх відображення.

Система контрольних процедур – це регламентовані операції, що виконуються із застосуванням методів та прийомів на всіх напрямках обліку з ціллю прозорості та надійності накопиченої інформації.

Контрольні процедури – це конкретні дії бухгалтера для підтвердження достовірності інформаційної бази від конкретної операції до фінансової звітності.

Основні задачі розділу:

- розробка класифікації контрольних процедур;
- затвердження механізму їх впровадження;
- міра відповідальності за порушення з виконання контрольних процедур;
- послідовність виконання контрольних процедур;
- достовірне та точне подання фінансової звітності.

Організація впровадження положень Наказу про облікову політику є найпоширенішим видом цілеспрямованої діяльності людини, що

забезпечує ефективне вирішення будь-якої поставленої задачі. Організація – це сукупність цілеспрямованих процесів або дій, що приводять до утворення необхідних зв'язків, вибору оптимальної форми бухгалтерського обліку та роботи облікового апарату. До основних задач розділу відносяться:

- встановлення ефективної системи обліку (централізованої, децентралізованої);
- визначення оптимальної структури облікового апарату;
- встановлення належних інформаційних зв'язків між окремими підрозділами обліку;
- організація інформаційного забезпечення облікових працівників;
- організація архіву бухгалтерських документів.

Таким чином, зміст облікової політики підприємств повинен бути наступним:

1-й розділ. Методологічні складові організації обліку.

1. Загальні положення

При відсутності необхідних норм П(С)БО необхідно використовувати аналогічні системи міжнародних стандартів фінансової звітності МСБО – МСФЗ (IAS - IFRS) на підставі того, що національні П(С)БО не можуть бути в протиріччі до МСБО – МСФЗ (IAS - IFRS).

При веденні бухгалтерського обліку та складанні фінансової звітності використовувати ті професійні судження та положення системи обліку, які дозволяють однозначно тлумачити інформацію.

Підприємства розробляють облікову політику із дотриманням методів, принципів та процедур бухгалтерського обліку, за умови обґрунтування економічної доцільності, відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

Облікова політика змінюється, тільки якщо змінюються статутні вимоги, вимоги органу, який затверджує Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, або, якщо зміни забезпечать достовірне відображення подій або операцій у фінансовій звітності підприємства.

2-й розділ. Особливості обліку конкретних напрямків обліку.

Облік конкретних об'єктів бухгалтерського обліку підприємств здійснюється відповідно діючій загальнодержавній та галузевій нормативно-законодавчій базі, що регулює бухгалтерський облік підприємств.

3-й розділ. Система контрольних процедур для перевірки достовірності інформаційної бази.

Підприємства розробляють систему контрольних процедур, які поділяються на контроль первинних документів, контроль поточного (зведеного) обліку та фінансової звітності. На підприємствах складається перелік кожної групи контрольних процедур із визначенням термінів контролю та відповідальних осіб. Система контролю залежить від виду діяльності, обсягів виробництва, форми бухгалтерської звітності.

Обов'язково на всіх підприємствах перед складанням фінансової звітності необхідно:

- провести планову інвентаризацію;
- звірити підсумки аналітичного та синтетичного обліку;
- закрити рахунки доходів і витрат;
- скласти оборотну відомість;
- розрахувати відкладні податкові активи (зобов'язання);
- перенести інформацію до типових форм фінансової звітності;
- затвердити річну фінансову звітність.

Кожна контрольна процедура оформлюється документом, який додається до фінансового звіту на підприємстві. Фінансова звітність є достовірною тільки при виконанні всіх наведених контрольних процедур.

4-й розділ. Організація впровадження положень Наказу про облікову політику.

Підприємства своїми наказами встановлюють порядок організації бухгалтерського обліку, в якому визначається:

- перелік посадових осіб, які ведуть облік (чисельність, структура облікового апарату, його підпорядкованість і розміщення);

- перелік посадових осіб, які мають право підписувати первинні документи на здійснення господарських операцій, пов'язаних з відпуском (витрачанням) грошових коштів і документів, товарно-матеріальних цінностей, основних засобів, нематеріальних активів та іншого майна;

- графік документообігу, який повинен забезпечити оптимальну кількість підрозділів і виконавців, через які проходить кожен первинний документ, визначати мінімальний термін його знаходження в підрозділі;

- як ведеться облік (за допомогою яких рахунків, субрахунків, документів,

форм обліку, які реєстри обліку використовуються, яка техніка ведення обліку та технологія обробки облікової інформації);

- в які терміни та яким чином здійснюється збір, обробка, узагальнення та надання інформації;
- інші особливості організації роботи та ведення бухгалтерського обліку.

Висновки. Ефективне стратегічне управління, яке набуває особливе значення в періоди економічної кризи, корупції та нестабільності економіки, неможливе без забезпечення єдиних методологічних принципів до організації та ведення обліку окремих складових активів, зобов'язань та капіталу, що зумовлює співставлення даних інформаційної бази, забезпечує прозорість інформації. Тому розроблені пропозиції по удосконаленню облікової політики підприємств шляхом зміни структури та змісту Наказу про облікову політику, дають можливість приймати більш гнучкі управлінські рішення.

Бібліографічний список: 1. Левицька С.О. Організація обліку господарської діяльності підприємства / Левицька С. // Бухгалтерський облік і аудит. – 2010. – № 6. – С. 6-13. 2. Бондар М.І. Бухгалтерський облік як інформаційна підсистема системи управління / М.І. Бондар // Вісник НУ «Львівська політехніка» «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». – Львів: 2012. – № 721. – С.50-53 3. Щирба М.Т. Облікова політика в системі управлінського обліку: монографія / М.Т. Щирба. – Тернопіль: Економічна думка, 2011. – 340 с. 4. Пилипенко О.І. Моделювання облікової політики в системі корпоративного управління [Електронний ресурс] / О.І. Пилипенко // Вісник ЖДТУ. – 2009. – № 2. – С. 104-09. – Режим доступу до журн.: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_gum/Vzhdtu_econ/2009_2/18.pdf 5. Про облікову політику: лист Міністерства фінансів України від 21 грудня 2005 р. №31-34000-10-5/27793 [Електронний ресурс] / Міністерство фінансів України // Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=58984&cat_id=34931. 6. МСБО 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки». [Електронний ресурс]. Режим доступу: 7. Сисоєва І.Б. Облікова політика у формуванні інформації для управління в кондитерській промисловості України [Текст]: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09 / Сисоєва Інна Миколаївна; Терноп. нац. екон. ун-т. - Т., 2013. - 19 с. 8. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства: Наказ Міністерства фінансів України від 27 червня 2013 р. № 635. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nau.kiev.ua>.

Чебанова Н.В., Акульшина И.В., Яковлев А.М. Учетная политика предприятия - основа стратегического управления. Предмет исследования. В статье проанализированы подходы к пониманию сущности учетной политики. Рассмотрены факторы, влияющие на формирование учетной политики. Приведены этапы формирования учетной политики субъекта хозяйственной деятельности. Определена сущность учетной деятельности как фактора влияния на процесс управления.

Цель исследования. Разработка предложений по совершенствованию учетной политики предприятий путем изменения структуры и содержания Приказа об учетной политике.

Задачи исследования:

- исследовать содержание и сущность понятия «учетная политика» как специальной учетной категории, которая влияет на организацию финансово-хозяйственной деятельности предприятия;
- обосновать структуру учетной политики предприятия;
- дать рекомендации по содержанию и задачам каждого раздела учетной политики предприятия.

Методы исследования. В ходе исследования применялись методы системного анализа, логического обобщения, абстрактно-логические методы.

Результаты работы. Учетная политика является одним из элементов, который влияет на результаты производственно-финансовой деятельности предприятия. От четкого, корректного и правильного ее формирования зависит достоверность финансовой отчетности предприятия. Учетная политика определяет подходы к организации экономики предприятия на длительный период, способствует усилению учетно-аналитических функций в управлении предприятием, позволяет оперативно реагировать на изменения, происходящие в производственном процессе, эффективно приспосабливать производственную систему к условиям внешней среды, снизить экономический риск и выявить наиболее эффективные подходы к стратегическому управлению предприятием. Предприятия разрабатывают учетную политику с соблюдением методов, принципов и процедур бухгалтерского учета, при условии обоснования экономической целесообразности, в соответствии с положениями (стандартами) бухгалтерского учета. Методологические составляющие организации учета, приведены в учетной политике, обосновывают выбор метода учета; определяют и применяют соответствие

критериев существенности и достоверности данных; позволяют соблюдать нормативы оформления результатов учета; оказывают своевременную и полную информацию для принятия управленческих решений. Система контрольных процедур, приведенных в Приказе об учетной политике, гарантирует достоверности информационной базы от конкретной операции в финансовой отчетности. Наличие даже совершенной отраслевой учетной политики не исчерпывает проблему методического обеспечения разработки информационной базы управления активами и капиталом. Существует потребность в разработке на каждом предприятии индивидуального инструктивного документа с его учетной политики. В таком документе не следует повторять положения отраслевых стандартов (принципы, методы учета, учетные и контрольные процедуры), допускается при необходимости только конкретизация, уточнение этих положений с учетом специфики организации производства и управления на предприятии.

Сфера применения результатов. Полученные результаты могут быть использованы при разработке учетной политики каждого предприятия.

Ключевые слова: учетная политика, организация учета, предприятие, управление, стратегическое управление, отчетность, достоверность.

Chebanova N.V., Akulshina I.V., Yakovlev A.N. The accounting policy of the enterprise is the basis of strategic management. Subject of study. The article analyses the approaches to understanding the essence of accounting policies. The factors influencing the formation of accounting policy are considered. The stages of formation of the accounting policy of the subject of economic activity are presented. The essence of accounting activity as a factor of influence on the management process is determined.

Purpose of the study. Development of proposals to improve the accounting policy of enterprises by changing the structure and content of the Order on accounting policy.

Objectives of the study:

- to investigate the meaning and essence of the concept "accounting policy" as a special accounting category, which affects the organization of financial and economic activity of the enterprise;
- to substantiate the structure of the accounting policy of the enterprise;
- to give recommendations on the content and tasks of each section of the accounting policy of the enterprise.

Methods of research. Administration of income in an administrative order, system analysis, logical generalization, abstract-logical methods.

Results of the work. Accounting policy is one of the elements that affects the results of the production and financial activity of the enterprise. The authenticity of the financial statements of an enterprise depends on its clear, correct and correct formation. Accounting policy defines approaches to the organization of the enterprise economy for a long period of time, promotes the strengthening of accounting and analytical functions in the management of the enterprise, makes it possible to react promptly to changes taking place in the production process, effectively adapt the production system to the environment, reduce the economic risk and identify the most effective approaches to strategic business management. Enterprises develop accounting policies in accordance with accounting methods, principles and procedures, subject to substantiation of economic feasibility, in accordance with the accounting standards (standards). Methodological components of the accounting organization, which are presented in the accounting policy, substantiate the choice of the accounting method; determine and apply the criteria of the severity and reliability of the data; allow to adhere to the standards of registration of the results of accounting; provide timely and complete information for making managerial decisions. The system of control procedures specified in the Order on accounting policies guarantees the reliability of the information base from a particular transaction to the financial statements. The existence of even perfect sectoral accounting policies does not exhaust the problem of methodological support for the development of an information base for asset management and capital. There is a need to develop at each enterprise an individual guidance document on its accounting policies. In such a document, it is not necessary to repeat the provisions of industry standards (principles, methods of accounting, accounting and control procedures); only the specification, specification of these provisions, taking into account the specifics of the organization of production and management in the enterprise, is allowed, if necessary.

Scope of application of the results. The results obtained can be used in the development of accounting policies of each entity.

Key words: accounting policy, accounting organization, enterprise, management, strategic management, reporting, reliability.

Стаття надійшла до редакції: 26.07.2018 р.